

ד"ר גאולה אלמוג - ספרות ילדים ונוער, חוברת ד' (112) יוני 2002

על בלונים, ועל ז'אנרים מרכזיים בסיפורת לגיל הרך

ההקבצה של דברים (במובן הרחב ביותר) היא היסוד הבסיסי והחיוני ביותר בתפיסתנו ובהמשגתנו את המציאות. סידור עולמנו באמצעות קבוצות בעלות יסוד משותף (החותכות וחופפות זו את זו) מעניק מבנה ומשמעות לעולם הסובב אותנו.

כבר במשחקנו עם תינוקות אנו מכנים תופעות בשמן ומארגנים אותן לקבוצות שייכות. אנו ממיינים, מסווגים ומעמידים מחלקות באמצעות שיטות שונות של הקבצה. בחיי היום יום ההקבצה משמשת גם לתיוק ולאריזוה של המידע במוחנו, וגם לשליפתו (בעל-פה ובכתב), והיא אבן יסוד בהבנתנו את המציאות ובתקשורת שלנו עם הזולת.

העיקרון על פיו המבנים הם קונספציה העוזרת לנתח את הנתונים ואת התופעות, הוא העומד ביסוד הניסיונות הרבים למיין טקסטים, להשוות ביטויים טקסטיים, ולהעמיד מחלקות (ז'אנרים) שונות ומגוונות. ההנחה המוקדמת בהעמדת קבוצות בעלות מאפיינים משותפים היא שברגע שזיהינו את הדגם שהטקסט בנוי על פיו, אנו כבר יודעים איך לפעול (בעת הקריאה, הכתיבה או הסיפור בע"פ) וחוסכים זמן.

תורת הז'אנרים מטבעה - כפעולה מובהקת של מיון וסיווג - מאפשרת הקבוצות שונות ומגוונות. התחום שהחוקר בא ממנו מכתוב, בדרך כלל, את הקטגוריות שעל פיהן המיון נעשה.¹ בספרות הילדים, שמעצם טבעה יש לה גם מטרות - דידקטיות חינוכיות ולימודיות, הועמדו במרכז בעיקר קטגוריות הנגזרות ממטרות אלה.

למעשה, כבר בבחירת נושא הדיון למאמר זה - ז'אנרים מרכזיים בסיפורת לגיל הרך - הועמדו ארבע קבוצות. הקבוצה הראשית היא הקבוצה שהמכנה המשותף "ספרות" מלכד אותה. קבוצה זו צומצמה בעזרת קטגורית מיון נוספת - "ספרות ילדים" - וקבוצת ספרות הילדים התחלקת בעזרת קטגורית "הגיל הרך". קבוצת ההתייחסות "ספרות ילדים לגיל הרך" היא עדיין רחבה מאוד, וכדי לצמצמה עוד יותר הוספתי את הקריטריון של "סיפורים" בלבד.

מבחינה מתודית אפשר לקחת סיפור ולהגדיר לאיזה ז'אנר הוא שייך בשיטת האל ימינציה - כפי שאנו עושים עם מגדיר צמחים לדוגמה - בעזרת "מגדירים" שיש בהם רשימות של קריטריונים המאפיינים כל ז'אנר.² אולם כדי להדגיש את התהליך של בניית הקבוצה ולא רק את התוצאה, יצרתי קבוצה שרירותית של שלושה סיפורים - "מעשה בחמישה בלונים"³, "רון והבלון האדום"⁴

1. וראה, אלמוג, ברוך, ז'אנרים בסיפורת לילדים מכוון מופ"ת, משרד החינוך והתרבות, 1966.

2. שם, עמ' 9-11.

3. מרים רות, ספרית פועלים, 1976.

4. דורית אורגד, דני ספרים, 1995.

ו"הבלון שהלך לאיבוד"⁵ - שהמכנה המשותף להם הוא הנושא: "בלון". הבחירה במאפיין משותף יוצרת מוקד התייחסות אחיד, שאפשר יהיה לבדוק בעזרתו את ה"דומה" את ה"שונה" שבין הסיפורים, ביתר קלות.

היות שבשלב זה כל מה שידוע על הסיפורים הוא הימצאותו של המכנה המשותף, אני מתחילה את הניתוח בשאלה שבה אני מתחילה את ה ניתוח של כל טקסט סיפורי והוא: מהו ה **העימות** או מהי ה**בעיה** המניעה את הדמויות במהלך העלילה? הבחירה בסוג העימות או הבעיה, כקטגוריה ממינית, קובעת מראש גם את תוצאות המיון שתתייחסנה בעיקר לגורם זה.

הסיפור על "**רון והבלון האדום**" מתחיל בתיאורו של רון היושב בראש המגלשה בגן השעשועים. מכאן, מלמעלה, הוא רואה המון דברים. לפתע, "רון ראה בגינה של גברת אגמון בלון אדום קשור למוט של חבל כביסה [...] רון הביט בבלון והחל צועק: 'טרה-לה-לה, טרה, לה, לה, אני רואה דבר נפלא [...]' שעת צהרים. שקט. אבל רון המשיך לצעוק: 'טרה, טרה, טרה, אל תברח! אוף, אוף, אוף, אל תעופי!' גברת אגמון, מן הבית הסמוך, לא הבינה. 'הרי עכשיו שעת מנוחה!' אמרה. 'מי צועק ככה בצהרים?!'"

רון רואה את הבלון היפה והאדום **ורוצה להשיג אותו**, אבל הבלון נמצא בחצר של גברת אגמון. רון מפחד שהבלון יעוף עד שהוא ירד מן המגלשה, והוא צועק. צעקותיו של רון מפריעות את מנוחת הצהרים של גברת אגמון ומתפתח **עימות**. עימות זה נוצר או משום שרון **אינו מכיר את הנורמה החברתית**, שעל פיה "אסור להרעיש בשעת צהרים" או משום שהרצון שלו להשיג את הבלון חזק יותר מהמחויבות לשמור על הנורמה ולהתחשב בשכנים. כך או כך, אי שמירת הנורמה על ידי רון מגלגלת את הבעיה לפתחה של גברת אגמון, אשר תצטרך להתמודד **בכלים דיזקטיים** עם ה"אי הנחת" שגורם לה הילד המרעיש בשעת הצהרים.

הסיפור על "**הבלון שהלך לאיבוד**", מתרחש בגן החיות. שם בקשה אפרת: "אימא, אני כל-כך רוצה בלון – את יכולה לקנות לי אחד? אמרה אימא: תכף נספור כמה כסף נשאר לנו. ונראה אם יספיק הכסף לבלון. אנחנו צריכות לקנות כרטיסים כדי להיכנס לגן החיות, ואנחנו צריכות לקנות כרטיסים לאוטובוס כדי לנסוע הביתה. [...]. הוציאה אימא את הארנק וספרה את הכסף. וכשגמרה לספור. אמרה לאפרת: – יופי אנחנו יכולות לקנות בלון אחד בדיוק. איזה צבע את רוצה? – אדום! – קראה אפרת. [...]. אפרת חשבה שהבלון שלה הכי יפה בעולם."

על רקע זה אפשר להבין את צערה של ענת כש "פתאום באה רוח חזקה מאוד [...] וחטפה את הבלון מידה של אפרת. הבלון התעופף מעלה, מעלה, כל כך מהר שאי אפשר היה בשום אופן לתפוס אותו. לפני רגע היה לה בלון ביד, ופתאום אין [...] בכתה אפרת ולא רצתה להתנחם. 'אני רוצה את הבלון שלי', אמרה, 'אני רוצה את הבלון שלי.'"

הבעיה של אפרת מורכבת משלושה ממדים: א. מהרקע שקדם לקניית הבלון - אשר הקנה לבלון מעמד של: **נבחר, קשה להשגה ואהוב**. ב. מנסיבות העלמות הבלון - על ידי כוח בלתי ניתן לשליטה ג. מן הידיעה **שאי אפשר לקבל את הבלון בחזרה, או לקנות בלון אחר**. בעיה של צער ואכזבה היא **בעיה פסיכולוגית**. אי לכך תצטרך אימא של אפרת להשתמש **בכלים פסיכולוגיים** מנת לנחם את אפרת.

הספר "מעשה בחמישה בלונים" נפתח במשפט עובדתי ללא הקשר: "אימא של רותי הביאה מתנה: שמחה וששון – לכל ילד בלון. לרותי – בלון כחול. לרון בלון צהוב. לסיגלית בלון סגול. לאורי – בלון ירוק. לאלון בלון אדום. כל הילדים – וכל הבלונים יצאו לטיול."

הפרת האיזון הראשונה בסיפור זה מתרחשת כאשר "אורי שמח. רץ וקפץ – וזרק את הבלון הירוק למעלה למעלה: זרק ותפס... זרק ותפס... נפל הבלון על שיח ורדים... נדקר. ופתאום... בום טרח! מה קרה? הבלון התפוצץ הבלון נקרע."

ארבע בלונים מתפוצצים – מדקירה של ורד, מנפוח חזק מדי, מציפורניה של החתולה ומחיבוק אמיץ, והבלון החמישי עף כי לא החזיקו את החוט היטב. אותה סיטואציה חוזרת אצל חמשת הילדים, חמש פעמים, ובחמישה צבעים. והשבלונה המחורזת של הנחמה על הבלון המתפוצץ גם היא חוזרת חמש פעמים.

בפעם הראשונה הידיעה על טיבו של הבלון באה מפי המבוגר:

1. "מיד מרגיע אבא את אורי: 'אנא אורי אל תצטער נביא לך בלון אחר'."

בפעמים הבאות כבר לא מצוין מי אומר זאת, כי הילדים שהתנסו כבר בחוויה, יכולים גם הם להצטרף לפזמון וללמד את הילד, שעדיין לא יודע, מה טיבו של כל בלון:

2. "אל תצטער רוני – רון! זה סופו של כל בלון."

3. "אל תצטערי סיגלית! כך קרה גם לרון. זה סופו של כל בלון."

4. "אל תצטערי רותי! כך קרה גם לרון – זה סופו של כל בלון."

בפעם האחרונה אלון כבר איננו מצטער. הוא כבר יודע שזה טיבו של הבלון: מנפחים אותו באו ויר לכן הוא עף ומתפוצץ בקלות. וכשזה קורה, אפשר לקנות בלון אחר. לכן כשהעיפה הרוח את הבלון שלו לעננים, הוא נפנף בידיו וקרא:

5. "שלום! שלום! בלון אדום!"

"וגם הילדים נפנפו בידים – וקראו בקול אל השמים: 'שלום! שלום! בלון אדום!'"

בעייתם של כל אחד מחמשת הילדים, ושל כל אחד מה מאזינים המזדהה עם צערם, נפתרת למעשה עם ה"ידיעה". חוסר הידע לגבי תכונותיו של הבלון הושלם באמצעות התנסות אישית ועזרה מבחוץ.

כאמור, בסיפור "חמישה בלונים" יש חמישה בלונים, וחמישה ילדים וחמש פעמים חוזרת בעיית הבלון המתפוצץ או עף. הנחמה על הבלון שהתפוצץ מצויה ברמת העובדות; אין לה מסר חברתי, מוסרי או פסיכולוגי, וזה מוביל אותנו למסקנה, שלא צערם של הילדים עומד במרכז אלא האינפורמציה הנלמדת. הסיפור "חמישה בלונים" מבוסס על סדר מספרי יורד של המספר חמש; על התאמה חד ערכית – ילד בלון, ילד בלון – על השמות של חמישה צבעים ושל חמשת הילדים, וכמובן על טיבו של הבלון. התמונות המלוות את הספר מזמינות לספור את הבלונים, לספור את הילדים, לברר איזה צבע כל אחד מהם קיבל, לחשב כמה בלונים נשארו אחרי כל בלון שמתפוצץ,

וכמובן לחזור עם המספר על הפזמון: "זה סופו של כל בלון". סיפור מסוג זה הוא "סיפור מידעי", או סיפור שמטרתו להקנות מידע באמצעות חוויה.

בהבדל מהסיפור על "חמישה בלונים", שבו הבלון חיוני לקיום הסיפור, בסיפור "רון והבלון האדום", יכול היה הבלון להתחלף בחפץ אחר מבחינת העלילה, משום שהעיונות אינו קשור לבלון עצמו אלא לאינטרסים הנוגדים - האינטרס של הילד שהבלון לא יברח מול האינטרס של הגברת אגמון לישון את שנת הצהרים.

בעיונות זה שבין הילד לגברת אגמון, "אי הנחת" היא של הגברת המופרעת ממנוחתה שוב ושוב. היות שבמדובר בילד, שאי אפשר לקחת אותו לערכאות, או לבורר; על הגברת לחפש **שיטות דידיקטיות** שתשפעה עליו **לקיים את הנורמה החברתית** לפיה אסור להרעיש בשעת צהרים. השיטות הדידיקטיות לחינוך ילדים הן רבות ומגוונות: אפשר פשוט להרביץ - אם המחנך מאמין בעיקרון של "חוסך שבטו שונא בנו" - אפשר להעניש בעונש גופני אחר, אפשר לנסות לשכנע, אפשר לתת לגיבור להתנסות ברע עד הסוף המר (כמו בסיפורי יהושע הפרוע), אפשר להטיל סנקציות, אפשר ליצור מוטיבציה ועוד ועוד. השיטה הדידיקטית שבה יבחר המספר להקניית הנורמה החברתית או המוסרית בסיפור, כמו בחיים, היא תמיד בבואה של השקפת עולמו לגבי הדרך הנכונה וה**אפקטיבית** ביותר - לטווח קצר ולטווח ארוך - בחינוך ילדים.

הפתרון - המייצג תמיד שיטה דידיקטית שהמספר בוחר בה כדי להקנות את הנורמה - יזכה להצלחה בסופו של סיפור, שהרי, כאמור, זוהי השיטה שהמחבר מאמין שהיא האפקטיבית ביותר גם לחינוך הגיבור וגם לחינוך הקורא, העוקב אחר התהליך ולומד את הנורמה יחד עם הגיבור, או לחילופין, מרגיש את עצמו חכם יותר מהגיבור, אם הוא כבר מכיר את הנורמה.

גברת אגמון הרוגזת - אך לא המרשעת - מנסה את כוחה תחילה בהסבר: "הקשב רון", אמרה גברת אגמון, "עכשיו מנוחת צהרים, ואני עייפה ורוצה לנוח!" רון הקטן שומע, מבטיח, אך אינו יכול לעמוד בדיבורו; הבלון היה **חזק ממנו**. גברת אגמון, הרוגזת על הפרת ההבטחה ועל **החינוך הגרוע**, נוזפת ברון. רון מסביר לה שהצעות הן "בגלל הבלון האדום שיש לך בגינה".

גברת אגמון, שלא הייתה לה עד עכשיו כל יכולת להשפיע על רון, מבינה שהרעש לא היה שרירותי, והיא מנצלת את קלף המיקוח שנפל לידיה: "אם לא תפריע לי לנוח, אתן לך את הבלון במתנה", אמרה האישה וחזרה הביתה.

מרגע זה האינטרס לשמור על שקט הופך להיות משותף. אמנם ההתאפקות אינה קלה לרון, אך אחרי מעידות אחדות הוא מצליח להתאפק ולא לצעוק, והוא, כמובן, זוכה בפרס: "ובארבע ורבע פתחה גברת אגמון את השער. היה לה ביד בלון גדול ואדום. הבטחתי לך, והבטחות צריך לקיים", אמרה לרון ונתנה לו את הבלון. רון שמח, לקח את הבלון וקרא: "טרח-טרח-טרח, אל תברח! אוף-אוף-אוף, אל תעוף!" בשמחה הניף את הבלון למעלה, והלך הביתה להראות לאימא.

השיטה החינוכית שדורית אורגד בחרה בה היא יצירת מוטיבציה בעזרת תגמול **הניתן על מאמץ**⁶. הסברים וכעס, על פי סיפור זה, אינם אפקטיביים; זאת אנחנו יודעים משום שהניסיונות לנהוג כך נכשלו, במהלך העלילה.

כמו בכל סיפור ריאלי, **אמינות** הסיפור, ש כוונתו להקנות נורמה חינוכית, נקבעת בהתאם לדרך שבה הושג הפתרון. המשימה שהוטלה על רון קשה במידה מספקת כדי שתהיה אתגר, אך יחד עם זאת היא איננה קשה מדי לגילו, ומאפשרת לו הצלחה בטוחה.

ולסיום, המסר של הסיפור - שהוא תמיד תוצר של הבעיה פתרונה - הוא של שתי הדמויות בסיפור שהשיגו את מבוקשן. מבחינתה של גברת אגמון - הנמען המבוגר של הסיפור - המסר הוא שהשיטה החינוכית המשלבת בין תגמול למאמץ היא אכן אפקטיבית. ואילו רון למד שיש הדדיות בין הרצון שלו ובין הנכונות של הסביבה לספק את רצונו, או במילים אחרות, אם תתאפק ותתחשב גם באחרים תצא נשכר.

הסיפור על רון והבלון האדום שייך למחלקת **הסיפורים הריאליים, שבמרכזם עומדת נורמה חברתית**. סיפור מדגם זה נקרא "הסיפור הדידקטי", משום שהקניית הנורמה החברתית נעשית באמצעים דידיקטיים. כמחנכים, השאלות אותן אנו שואלים לגבי סיפור דידיקטי הן:

א. האם הנורמה המוקנית בסיפור מקובלת עלינו והאם היא רלוונטית לילדים שהסיפור נועד להם?

ב. האם מקובלת עלינו השיטה החינוכית שהנורמה מוקנית באמצעותה? - מה שאינו מקובל עלינו בחיי היום יום, לא יכול להתקבל גם כשמדובר בסיפורים.

ג. האם סוג הפתרון של העימות המוביל את הסיפור, הוא בהתאם למגבלות גילו של הגיבור - כמו גם של הנמען - מבחינה פיזית, שכלית, ורגשית?

הצלחתה של שיטה חינוכית בסיפור אינה אומרת בהכרח כי זוהי גם השיטה החינוכית הנכונה או הבלעדית. בסיפורים רבים לומד הילד את הנורמה באמצעות שיטות שאינן מקובלות עלינו בחיי היום יום בחינוך, כמו, לדוגמה, לקח הנלמד באמצעות "מידה כנגד מידה", ניודי חברתי וכיו"ב, ובעיקר כאשר הילד מוצג כ"ילד רע", כשהוא אינו פועל על פי הנורמה.

את הסיפורים המקנים נורמה חברתית (כמו: לאכול בנימוס, לקום בפני זקן, להגיד "תודה" "סליחה" ו"בבקשה" וכיו"ב), אפשר, אפוא למיין מיון נוסף, בעזרת הקריטריון של סוג השיטה הדידקטית שבה מקנים לגיבור את הנורמה.

את העלילה בסיפור על "הבלון שהלך למקום אחר", לא מוביל "עימות" אלא "אכזבה" ו"צער" של הגיבורה עצמה. הגיבורה אינה מסוגלת "להתגבר" על הצער בעצמה, והוא זקוקה לשם כך לעזרת המבוגר. אכזבה וצער הם מסוג הבעיות הרגשיות; לכן הנחמה שהאב מציע בסיפור על חמשת הבלונים שהתפוצצו - "נקנה לך בלון אחר" - גם אינה מתאימה במקרה זה מבחינה

6. בשיטה חינוכית זו נוקטים גם ההורים, כדי לגמול את הבת מלהיכנס למיטתם כל לילה, במלאך הקסם של דנה, (גוני מרדור-סביר, עם עובד 1990), ההבדל הוא ששם נותן הפרס הוא כביכול גמד דמיוני.

מעשית- כי הבלון נקנה בכסף האחרון שהיה בארנק - וגם לא אפקטיבית, בגלל היחס המיוחד שהתפתח בין הילדה לבלון, יחס המבוסס על הבחירה האישית בבלון האדום מבין כל אפשרויות הקנייה שעמדו לפניה.

לטיפול בבעיות רגשיות נדרש פתרון המבוסס על שיטה פסיכולוגית. השיטה שבחרה האם כדי לטפל בצערה של הבת היא לא לבטל את הצער אלא לתת לו פרופורציה אחרת. היא עושה זאת בעזרת: א. ביטול היסוד השרירותי שבחטיפת הבלון על ידי הרוח, וב. בהקניית "יעוד" ותכלית למעשה:

"חבקה אימא את אפרת ואמרה לה כך: 'את יודעת אפרת - גבוה, גבוה על העץ יש קן של גוזלים קטנים. והגוזלים יושבים להם בקן כל היום וכל הלילה, לא יכולים לצאת משם לשום מקום, כי הם עוד לא יודעים לעוף, ואין להם שום צעצועים בכלל, רק תולעים שאבא ואימא שלהם מביאים להם לאכול, ותולעים זה לא צעצוע. כל הזמן הגוזלים עצובים [...] אין להם בובות ואין להם אוטו ואין להם טלוויזיה. ואין להם קוביות', אמרה אפרת [...] 'נכון, אמרה אימא. והנה הבוקר קרה להם דבר טוב: באה הרוח והביאה להם בלון גדול גדול'".

בהמשך האם מחזקת את מוטיב האי-המקרויות של חטיפת הבלון, בעזרת סיפור התחרות שהייתה בגן החיות על תפיסת הבלון הנכסף. האריות, התנין והג'ירפה, רצו לתפוס את הבלון, אבל הוא עף ישר אל הקן, כאילו היה מונחה על ידי המטרה לגרום שמחה לגוזלים שיש להם עכשיו בלון.

משחק דמיוני זה יכול להמשך רק אם הבת תשתף פעולה ויהיה למשחק גם עוגן במציאות. לכן מוסיפה האם: "ואם תסתכלי למעלה, גבוה, אל ראש העץ, תוכלי אפילו לראות את הבלון האדום תלוי שם."

ואכן, אפרת נענית לאתגר וממשיכה את המשחק הדמיוני בכך שהיא מוסיפה לרשימת הדברים שאין לגוזלים גם את ה"קוביות". המשחק ממשיך: "אין להם שום - שום - שום צעצועים בכלל", אמרה אימא, 'רק תולעים'. אמרה אפרת. 'ותולעים זה לא צעצוע'. והוא מסתיים רק כשהצער מתפוגג ותחושת השליטה על המציאות חוזרת: "גוזלים גוזלים, אתם יכולים לשחק בבלון שלי, אני מרשה לכם. וכשתהיו גדולים ותדעו לעוף, בואו לבקר אותנו במרפסת."

השיטה הפסיכולוגית שבה מעניקים משמעות תכליתית לאובדן נפוצה מאוד בכל הדתות. אך תהא זו הגזמה להעניק למשחק הדמיוני ש האם משחקת עם הבת, בעקבות בלון שעף, פילוסופיה קיומית של יד מכוונת ושל צדק חברתי, גם אם המוטיבים הבסיסיים כאילו מזמנים זאת. לדעתי, יש לראות את הפתרון - וברוח זאת גם להגיש את הסיפור - כמשחק של הגזמה, המלווה גם בסחיטה אמוציונאלית שתפקידו להחזיר את הדברים לפרופורציה הנכונה⁷. בסופו של התהליך למדה הילדה כי יש להתייחס אל הבלון שאבד כאל עוד צעצוע, גם אם זה צעצוע אהוב ובלעדי. ואם אנו רוצים לעלות לקומה השנייה אפשר להפיק מהפתרון את הלקח שצרות הן עניין יחסי. עם זאת, בהחלט לגיטימי שנצטער גם על דברים קטנים.

7. פעם שמעתי גננת שניגשה לילד שנפל, קיבל שריטה בברך וצרח בקולי קולות ושאלה אותו: להזמין אמבולנס? לא! אמר הילד. אולי להזמין רופא? לא! אמר הילד. וכך היא המשיכה עד שלבסוף שאלה: האם תחבושת מספיקה? כן! אמר הילד בשמחה.

לסיכום, ניתוח זה, המתבסס על "טיב הבעיה המניעה את העלילה", הוביל אותנו להגדרתן של שלוש קבוצות: "הסיפור הדידקטי", "הסיפור הפסיכולוגי" ו"הסיפור המידעי". וכמו בכל הקבצה, כל אחת מהקבוצות מתחלקת גם לקבוצות משנה. ואכן מחקרים רבים נעשו על סוג השיטות הדידקטיות הנקטות בסיפורים, ועל תפיסות העולם הדידקטיות שהן מייצגות, על השיטות הפסיכולוגיות הנקטות בסיפורים, ועל האסכולות הפסיכולוגיות שהן מייצגות, ובסיפורים שנועדו להקנות מידע נבחנו שיטות הקניית המידע השונות המיוצגות בסיפורים.

הייתה זו רק דוגמה אחת של מיון. במחקר הספרות מקובל לסווג יצירות ספרות על פי קריטריונים מבניים, על פי קריטריונים אמנותיים, או על פי קריטריונים פונקציונאליים (כפי שעשה אריסטו). למעשה, אין כמעט תחום מדעי שלא נבחרו ממנו קטגוריות למיון יצירות ספרות, כי ההקבצה, כפי שנאמר, היא שיטה העוזרת להבין את התופעות. הספרות היא בבואה של החיים, ו"אם אנחנו רוצים להשיג הבנה מדרגה שנייה, איננו יכולים להישאר בקבוצת הנתונים עצמה אלא לתפוס נקודת מבט מרוחקת או נקודת מבט היוצאת מהזיקה הטבעית שבין הנתונים הקונקרטיים".⁸

8 . ואצל אווילק, שינוי, עקרונות של יצירת בעיות ופתירתן, ספרית פועלים, תל-אביב, 1979.